

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

проректорка з науково-
педагогічної роботи

проф. В.Д.Марковський

“ ” 2023 року

Кафедра гігієни та екології №1

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Військова гігієна

(назва освітнього компоненту)

навчальний рік 2023-2024

галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність/ОКР 228 «Педіатрія», другий (магістрський рівень підготовки)
(шифр і назва спеціальності)

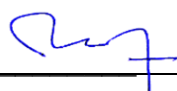
ОПП «Педіатрія»
(шифр і назва спеціальності)

Курс **4 курс**

Програма освітнього компоненту
затверджена на засіданні кафедри
гігієни та екології №1

Протокол від
31 серпня 2023 року № 2

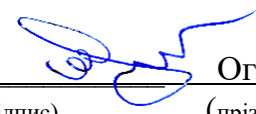
Завідувач кафедри

Коробчанський В.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем з громадського здоров'я та гігієни

Протокол від.
31 серпня 2023 року № 2

Голова

Огнєв В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)
зав. кафедри Коробчанський В.О., д.мед.н., професор;
доцент Герасименко О.И. к.б.н.;
асистент Древаль М.В.

ВСТУП

Програма вивчення освітнього компоненту «Військова гігієна» складена відповідно Освітньо-професійної програми «Педіатрія» та проекту Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 228 «Педіатрія»

Опис освітнього компоненту (анотація) Військова гігієна – це розділ гігієни, що вивчає вплив різноманітних чинників навколишнього середовища, умов навчально-бойової підготовки, військової праці та побуту на здоров'я та працездатність військовослужбовців, розробляє заходи щодо усунення негативної дії цих чинників на боєздатність військ.

Військова гігієна як освітній компонент базується на знаннях з гігієни та екології, основ медичного забезпечення військ, безпеки життєдіяльності і закладає основи теоретичних знань та практичних навичок з організаційних, загальних та окремих питань військової гігієни, санітарного нагляду і медичного контролю в обов'язі необхідному для виконання функціональних обов'язків у мирний та у воєнний час. Знання військової гігієни для лікарів необхідне для ефективного аналізу стану здоров'я особового складу Збройних Сил України (ЗСУ) та інших військових формувань у зв'язку з екологічним станом навколишнього середовища військових об'єктів, впливом факторів середовища життєдіяльності, умовами праці; аналізу важкості та напруженості трудової, професійної діяльності з метою визначення необхідності переведення військовослужбовців з певними порушеннями їхнього здоров'я на полегшені види роботи, призначення лікувальнопрофілактичного харчування, диспансерного обслуговування, санаторно-курортного лікування, реабілітації; проведення первинної профілактики захворювань і санітарно-просвітницької роботи, організації та контроль за проведенням профілактичних заходів поміж особового складу ЗСУ та інших військових формувань; вивчення, оцінки чи перевірки стану здоров'я призовників та військовослужбовців; оцінки умов проживання в організованих колективах особового складу ЗСУ та інших військових формувань.

Предмет вивчення освітнього компоненту «Військова гігієна»: це розділ гігієни та військової медицини, що вивчає вплив різноманітних чинників навколишнього середовища, умов навчально-бойової підготовки, військової праці та побуту на здоров'я та працездатність військовослужбовців, розробляє заходи щодо усунення негативної дії цих чинників на боєздатність військ. Завданням військової гігієни є збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців шляхом встановлення науково обґрунтованих санітарно-гігієнічних норм і вимог щодо розміщення військ, водопостачання, харчування, лазнево-прального обслуговування, умов праці й інших видів побутового забезпечення військ. Фахівці військової гігієни розробляють гігієнічні вимоги щодо всіх видів озброєння, об'єктів військової техніки як на стадії проектування та конструювання, так і під час їх експлуатації; гігієністи впроваджують форми та методи організації та здійснення санітарного нагляду за гігієнічним забезпеченням військових частин.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Військова гігієна» має міждисциплінарні зв'язки з наступними дисциплінами: філософія, соціологія та медична соціологія, інформатика, етика, фізика, біологія, мікробіологія та вірусологія, медична та загальна хімія, біоорганічна та біологічна хімія, фізіологія, патологічна фізіологія, внутрішні хвороби, радіаційна медицина, медичне право, біоетика, гігієна та екологія.

1. Мета та завдання освітнього компоненту

1.1. Метою викладання освітнього компоненту «Військова гігієна» є збереження і зміцнення здоров'я особового складу ЗСУ та інших військових формувань шляхом встановлення науково обґрунтованих санітарно-гігієнічних норм та вимог до організації і умов військової праці, розташування, харчування, водопостачання, обмундирування, лазне-прального обслуговування та інших видів побутового забезпечення військ (сил), що дозволяє особовому складу у мирний час досягнути високої боєздатності, а у воєнний – підтримувати її.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців шляхом встановлення науково обґрунтованих санітарно-гігієнічних норм і вимог щодо розміщення військ, водопостачання, харчування, лазнево-прального обслуговування, умов праці й інших видів побутового забезпечення військ. Фахівці військової гігієни розробляють гігієнічні вимоги щодо всіх видів озброєння, об'єктів військової техніки як на стадії проектування та конструювання, так і під час їх експлуатації; гігієністи впроваджують форми та методи організації та здійснення санітарного нагляду за гігієнічним забезпеченням військових частин. У процесі виконання цих завдань лікарі-гігієністи використовують низку методів гігієнічних досліджень.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття здобувачами **компетентностей:**

- **інтегральна:** здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

- **загальна:** здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професії; здатність до здійснення саморегуляції, ведення здорового способу життя; здатність до адаптації та дії; здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись другою мовою; мати досконалі знання рідної мови та базові знання іноземної мови; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних

робіт; здатність діяти соціально відповідально та громадської свідомості; прагнення до збереження навколишнього середовища.

- **спеціальні (фахові, предметні):** здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів; здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів; здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
1	2	3	4	5	6
Інтегральна компетентність					
Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.					
Загальні компетентності					
1.	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців та нефахівців.	Відповісти за прийняття рішень у складних умовах
2	Знання розуміння предметної області розуміння професії	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності	Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
3.	Здатність до здійснення саморегуляції, ведення здорового	Знати способи саморегуляції, ведення здорового життя.	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти вести	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату.	Нести відповідальність за здоровий спосіб

	способу життя, здатність до адаптації та дії.		здоровий спосіб життя та пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності.		життя та своєчасне використання методів саморегуляції.
4	Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
5	Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись другою мовою	Мати досконалі знання рідної мови та базові знання іноземної мови	Вміти застосовувати знання рідної мови, як усно так і письмово, вміти спілкуватись іноземною мовою.	Використовувати при фаховому та діловому спілкуванні та при підготовці документів рідну мову. Використовувати іноземну мову у професійній діяльності	Нести відповідальність за вільне володіння рідною мовою, за розвиток професійних знань.
6	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь.
7.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим.	Знати способи аналізу, синтезу та подальшого сучасного навчання	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти придбати сучасні знання	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.
8.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Знати методи застосування знань при вирішенні практичних питань.	Вміти використовувати знання при різноманітних практичних ситуаціях.	Встановлювати зв'язки по вертикалі та горизонталі залежності від практичної ситуації.	Нести відповідальність за своєчасність прийнятих рішень у

					даних ситуаціях.
9.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	Знати методи оцінювання показників якості діяльності.	Вміти забезпечувати якісне виконання робіт.	Встановлювати зв'язки для забезпечення якісного виконання робіт.	Нести відповідальність за якісне виконання робіт.
10	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків	Відповісти за якісне виконання поставлених завдань
11	Здатність діяти соціально відповідально та громадської свідомості	Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки	Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї	Здатність донести свою громадську та соціальну позицію	Відповісти за свою громадянську позицію та діяльність
12.	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	Знати проблеми збереження навколишнього середовища та шляхи його збереження	Вміти формувати вимоги до себе та оточуючих щодо збереження навколишнього середовища	Вносити пропозиції відповідним органам та установам щодо заходів до збереження та охорони навколишнього середовища	Нести відповідальність щодо виконання заходів збереження навколишнього середовища в рамках своєї компетенції
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
6	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів	Знати етапи медичної евакуації в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. у польових умовах. Знати систему лікувально-евакуаційного забезпечення; Знати принципи організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів	Вміти організувати та виконувати медичні заходи під час розгортання етапів медичної евакуації в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. у польових умовах	Встановлювати зв'язок з відповідними посадовими особами для забезпечення умов щодо виконання етапів медичної евакуації	Нести відповідальність за своєчасне та якісне виконання медичних обов'язків під час розгортання етапів медичної евакуації в умовах

		серед населення та військовослужбовців. Знати систему оповіщення населення в умовах надзвичайних ситуації; Знати методичні настанови щодо дій лікаря під час розгортання етапів медичної евакуації			надзвичайної ситуації та воєнного стану
13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів	Знати систему санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів серед закріпленого контингенту населення. Знати принципи організації диспансеризації різних груп населення: здорових людей, що підлягають диспансерному нагляду (новонароджені, діти, підлітки, вагітні, представники професій що мають проходити обов'язковий диспансерний огляд) та групи хворих; Знати показники оцінки організації та ефективності диспансеризації. Знати методичні підходи для оцінки стану навколишнього середовища та наявності чинників, які впливають на стан здоров'я населення в даних умовах. Знати принципи організації раціонального	Вміти формувати групи різних контингентів населення для проведення їх диспансеризації. Вміти скласти план диспансеризації різних груп населення. Мати навички щодо організації диспансеризації відповідних контингентів. Мати навички щодо проведення аналізу стану здоров'я груп населення за результатами диспансеризації та розробки медичних та профілактичних заходів. Мати навички щодо складання аналітичної довідки про стан здоров'я населення в залежності від чинників виробничого та навколишнього середовища.	На підставі результатів диспансеризації та аналізу стану здоров'я населення, стану виробничого та навколишнього середовища знати принципи подання аналітичної інформації до місцевих органів управління та охорони здоров'я; керівників промислових підприємств, щодо проведення заходів ліквідації шкідливого впливу на здоров'я населення. Використовувати місцеву пресу для публікацій щодо заходів з питань укріплення здоров'я та поліпшення навколишнього середовища, використовувати радіо, телебачення,	Нести відповідальність за своєчасне та якісне проведення заходів щодо оцінки стану здоров'я контингентів в населення, заходів щодо оздоровлення та покращення здоров'я відповідних контингентів, поліпшення навколишнього середовища, пропаганди здорового способу життя, первинної профілактики захворювань та травм.

		харчування, водопостачання, режиму діяльності та відпочинку, формування сприятливого виробничого середовища, первинної профілактики захворювань і травм; принципи і методів пропаганди здорового способу життя	Вміти організувати пропаганду здорового способу життя, первинної профілактики захворювань та травм населення.	лекції та співбесіди.	
14	Здатність до планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб	Знати принципи та системи планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб в типових умовах та в умовах епідемічного неблагополуччя на підставі результатів аналізу, даних обстеження осередку інфекційних хвороб. Знати профілактичні та протиепідемічні методи організації заходів щодо запобігання розповсюдження інфекційних хвороб.	Вміти на підставі епідеміологічного аналізу, використовуючи профілактичні та протиепідемічні методи, планувати (складати плани) заходів для запобігання розповсюдження інфекційних хвороб (за списком 2)	Інформувати населення, керівників відповідних установ та підприємств щодо своєчасного проведення профілактичних та протиепідемічних заходів, проведення щеплень, тощо.	Нести відповідальність за якісний аналіз показників інфекційної захворюваності населення, своєчасне проведення відповідних профілактичних та протиепідемічних заходів.

Результати навчання: Результати навчання для дисципліни – сукупність знань, умінь, навичок, інших форм компетентності, набутих особою у процесі навчання, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти, згідно зі стандартами вищої освіти.

В результаті вивчення дисципліни «Військова гігієна» здобувачи повинні **знати:**

- гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою населених місць;
- характеристику мікроклімату та хімічного складу повітряного середовища у приміщеннях;
- гігієнічні вимоги до раціонального харчування, улаштування, обладнання та роботи харчоблоку та гігієнічну характеристику основних харчових продуктів, консервів, харчових концентратів;

- гігієнічну характеристику джерел водопостачання та показники якості питної води;
- інфекційні захворювання, збудники яких передаються через воду; макро- та мікроелементози водного походження;
- склад хлорного вапна та хімічні властивості хлору;
- методи і засоби водопідготовки, їх особливості при централізованому і децентралізованому водопостачанні;
- гігієнічну класифікацію умов праці, характеристику шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, шляхи надходження токсичних речовин в організм, особливості біологічної дії електромагнітного поля радіочастот, шуму, вібрації вплив несприятливих мікрокліматичних чинників на стан здоров'я, працездатність та боєздатність військовослужбовців.

Здобувачу необхідно **вміти**:

- оцінити санітарний стан території розміщення населення, особливості збирання та знешкодження різного виду відходів;
- оцінити показники мікроклімату приміщень та концентрацію CO₂ та їх вплив на організм;
- оцінити повноцінність харчування за меню-розкладкою, дати експертний висновок про якість основних продуктів харчування (борошна, хліба, м'яса, молока) та скласти експертний висновок за результатами санітарно-гігієнічних досліджень харчових продуктів;
- провести розслідування випадків харчових отруєнь і заходи профілактики харчових отруєнь;
- відібрати проби води для гігієнічного аналізу;
- визначити вміст активного хлору у хлорному вапні;

2. Інформаційний обсяг освітнього компоненту

На вивчення освітнього компоненту відводиться **30** години **1** кредит ЄКТС.

Програма освітнього компоненту:

Тема. Організація і проведення санітарного нагляду за польовим розміщенням військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях та в умовах війни. Гігієна польового розміщення військ та населення.

Тема. Організація та проведення розвідки джерел водопостачання при надзвичайних ситуацій та під час війни. Оцінка якості води польовими методами. Медичний контроль за водопостачанням. Санітарний нагляд за очищенням, знезараженням води у польових умовах.

Організація і проведення медичної експертизи води та продовольства у польових умовах при надзвичайних ситуаціях та в умовах застосування зброї масового ураження. Дезактивація води та продовольства у польових умовах

Тема Організація і проведення санітарного нагляду за повноцінністю та безпечністю харчування військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях та в умовах війни.

Харчування військовослужбовців наземних військ, авіації та на кораблях. Проведення розслідування випадків харчових отруєнь.

Тема. Гігієна праці особового складу Збройних сил України при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаторних станцій, в авіації та на кораблях.

Залік

Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин - 30	Спеціальність: <u>228 «Педіатрія»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		4-й	-й
		Семестр	
		7-й	-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 15 самостійної роботи здобувача - 15	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський)	Лекції	
		5 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		15 год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

3. Структура освітнього компоненту

Назви розділів дисципліни і тем	Кількість годин					
	Форма навчання (денна або вечірня)					
	усього	У тому числі				
		лек	пр	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7
Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних Силах України та інших військових формуваннях при надзвичайних ситуаціях мирного часу і на воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, населення у польових умовах.	2	2				
Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, населення у польових умовах	2	2				
Гігієна праці особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій мирного часу і на воєнний час.	1	1				

Тема 1. Організація і проведення санітарного нагляду за польовим розміщенням військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях та в умовах війни. Гігієна польового розміщення військ та населення.	2		2			
Тема 2. Організація та проведення розвідки джерел водопостачання при надзвичайних ситуаціях та під час війни. Оцінка якості води польовими методами. Медичний контроль за водопостачанням при наземному базуванні, в авіації та на кораблях. Санітарний нагляд за очищенням, знезараженням води у польових умовах.	2		2			
Тема 3. Організація і проведення медичної експертизи води та продовольства у польових умовах при надзвичайних ситуаціях та в умовах застосування зброї масового ураження. Дезактивація води та продовольства у польових умовах	2		2			
Тема 4. Організація і проведення санітарного нагляду за повноцінністю та безпечністю харчування військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях та в умовах війни. Харчування військовослужбовців наземних військ, в авіації та на кораблях. Проведення розслідування випадків харчових отруєнь.	2		2			
Гігієна праці особового складу Збройних сил України при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаторних станцій, в авіації та на кораблях.	1		1			
Залік	1		1			
Контроль за лазнево-пральним обслуговуванням військ. Збирання та видалення нечистот та відходів.	2					2

Порядок збирання та поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби						
Обов'язки різних служб з організації водопостачання особового складу Збройних сил України у польових умовах.	2					2
Особливості організації харчування в наземних військах, авіації та військово-морських силах України.	2					2
Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів Збройних сил України у воєнний час та при ліквідації наслідків надзвичайних станів. особливості праці в авіації та військово-морських силах України.	2					2
Підготовка до практичних занять						7
Всього		5	10			15

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних Силах України та інших військових формуваннях при надзвичайних ситуаціях мирного часу і на воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та населення. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, населення у польових умовах.	2
2	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, населення у польових умовах	2
3	Гігієна праці особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій мирного часу і на воєнний час.	1
Всього лекційних годин		5

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		-
Всього годин семінарських занять		-

6. Теми практичних занять

№	Тема заняття	Кількість годин
1	Організація і проведення санітарного нагляду за польовим розміщенням військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях та в умовах війни. Гігієна польового розміщення військ та населення.	2
2	Організація та проведення розвідки джерел водопостачання при надзвичайних ситуаціях та під час війни. Оцінка якості води польовими методами. Медичний контроль за водопостачанням. Санітарний нагляд за очищенням, знезараженням води у польових умовах.	2

	Організація і проведення медичної експертизи води та продовольства у польових умовах при надзвичайних ситуаціях та в умовах застосування зброї масового ураження. Дезактивація води та продовольства у польових умовах.	2
3	Організація і проведення санітарного нагляду за повноцінністю та безпечністю харчування військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях та в умовах війни. Харчування військовослужбовців наземних військ, авіації та на кораблях. Проведення розслідування випадків харчових отруєнь.	2
4	Гігієна праці особового складу Збройних сил України при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаторних станцій, в авіації та на кораблях.	1
	Залік	1
Всього годин практичних занять		10

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		-
Всього годин лабораторних занять		-

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Контроль за лазнево-пральним обслуговуванням військ. Збирання та видалення нечистот та відходів. Порядок збирання та поховання загиблих. Обов'язки військово-медичної служби.	2
2	Обов'язки різних служб з організації водопостачання особового складу Збройних сил України у польових умовах.	2
3	Особливості організації харчування в авіації та військово-морських силах України.	2
4	Гігієнічні особливості праці медичних працівників військових частин та особового складу військово-медичних закладів Збройних сил України у воєнний час та при ліквідації наслідків надзвичайних станів. особливості праці в авіації та військово-морських силах України.	2
	Підготовка до практичних занять	7
Всього годин самостійної роботи		15

9. Індивідуальні завдання

Одним з найважливіших шляхів оптимізації і підвищення якості практичної підготовки випускників медичних закладів є виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань.

Основна мета ІНДЗ:

- більш глибоке осмислення і засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни (головним чином в плані міжкафедральної інтеграції їх кінцевого рівня з відповідної спеціальності);

- психологічна і практична підготовка здобувачів до постійного підвищення професійної кваліфікації, оволодіння основними прийомами науково-бібліографічного аналізу, узагальнення і оформлення різних матеріалів для доповідей, довідок, статей і т. п.

Враховуючи важливість формування профілактичної спрямованості медичного мислення і наступної реалізації в практичній діяльності лікаря, ІДНЗ в процесі вивчення курсу «Військова гігієна» є відповідальним елементом навчально-виховного процесу з цієї дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно або у складі робочих груп (2-3 здобувача) при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни.

Основні форми ІНДЗ:

- бібліографічний пошук і вивчення літератури з певної теми, її узагальнення, складання огляду про сучасний стан проблеми (написання реферативної роботи), виступ з доповіддю на засіданні гуртка кафедри, здобувачських наукових конференція тощо;

- участь у створенні учбово-демонстраційних посібників (стендів, альбомів, таблиць) та інших технічних засобів навчання;

- опанування новітніх методів дослідження, приладів, виконання навчально-практичних здобувачських робіт;

- виконання тематичного завдання науково-дослідницького характеру (участь в експериментальних наукових дослідженнях кафедри).

10. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота (СР) здобувача є основним засобом засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «Військова гігієна» у вільний від аудиторних занять час, виконується здобувачом у вільний від занять, зручний для нього час, поза аудиторією. Передбачає підготовку здобувача до лекцій, практичних занять, опрацювання тем, які виносяться на самостійне вивчення.

Зміст самостійної роботи здобувачів з дисципліни «Військова гігієна» визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами. СР здобувача забезпечується системою навчально-методичного забезпечення,

передбаченою робочою навчальною програмою дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи та виконання окремих завдань, конспектами лекцій. Методичні матеріали для самостійної роботи здобувачів передбачають можливість проведення самоконтролю з боку здобувача (контрольні питання, контрольні тести та ситуаційні задачі). Для виконання самостійної роботи здобувачу також рекомендується відповідна наукова та професійна монографічна і періодична література.

СР для засвоєння навчального матеріалу з дисципліни може виконуватись у бібліотеці університету, а також в домашніх умовах.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять.

11. Методи навчання

У навчальному процесі при викладанні дисципліни «Військова гігієна» використовуються традиційні методи навчання: словесні методи; наочні; практичні. Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: методи стимулювання і мотивації навчання, методи контролю і самоконтролю як методи навчання.

Методи контролю стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції, корекції та інтегровані методи).

12. Методи контролю

Методи контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ», затвердженої наказом ХНМУ №181 від 21.08.2021р.

Поточний контроль здійснюється у ході вивчення конкретної теми для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння певної порції навчального матеріалу.

На останньому практичному занятті осіннього семестру проводиться підсумкове заняття, яке включає контроль усіх видів підготовки (теоретичної, практичної та самостійної роботи).

На передостанньому занятті осіннього семестру здобувачи отримують пакет тестових завдань, який включає базові (якірні) тестові завдання у кількості 30 тестів. Критерій оцінювання 95-100 % вірно вирішених завдань.

Оцінювання ПНД за табл. 1.

Підсумковий контроль передбачає підсумок результатів ПНД та самостійної роботи.

13. Оцінювання успішності навчання здобувачів за ЕСТС організації навчального процесу (залік)

Оцінювання здобувачів вищої освіти проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти у ХНМУ» (Наказ ХНМУ №181 від 21.09.2021)

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни та підсумкового заняття (ПЗ) здобувачу виставляється оцінка за національною 4-бальною шкалою.

13.1 Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД)

Підсумковий бал за ПНД у семестрі визначається як середнє арифметичне національних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 1.

Таблиця 1.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Критерії оцінювання теоретичних знань

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожену відповідь здобувач вищої освіти одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

13.3 Оцінка з дисципліни

Якщо дисципліна вивчається протягом 2-х та більше семестрів, оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне балів ПНД за всі семестри, протягом яких вивчалась дисципліна, які переводяться у 120-бальну шкалу ECTS (табл.1) з додаванням балів, одержаних безпосередньо на диференційованому заліку або іспиті.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати за вивчення дисципліни – 200 балів, у тому числі максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120 балів, а також максимальна кількість балів за результатами диференційованого заліку або іспиту - 80 балів. Мінімальна кількість балів становить 120, у тому числі мінімальна поточна навчальна діяльність – 70 та за результатами іспиту або диференційованого заліку – 50 балів.

Іспит оцінюється від 50 до – 80 балів. Оцінка з дисципліни - є сума балів за ПНД та іспиту від min – 120 до max - 200 і відповідає національній шкалі та шкалі ECTS (табл. 2).

13.4 Технологія оцінювання дисципліни

Таблиця 2

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

14. Методичне забезпечення

1. Освітньо-професійна програма (ОПП);
2. Програма освітнього компоненту;
3. Плани практичних занять та самостійної роботи здобувачів;
4. Методичні розробки для викладача;
5. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів;
6. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу здобувачів;
7. Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
8. Питання та завдання до контролю засвоєння розділів
9. Перелік питань до заліку, завдання для перевірки практичних навичок під час заліку.

15. Рекомендована література

Гігієна та епідеміологія в системі військово-медичної підготовки та медицини надзвичайних ситуацій: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / С.О. Бондарь, Т.М. Гут, Р.П. Гут. Всеукраїнское специализированное издательство «Медицина». 2018. 344 с.

Військова гігієна: підручник для вищ. мед. навч. закладів / ред. М. І. Хижняк ; Українська військово-медична академія. К. : УВМА, 2007. 1179 с.

Гігієна праці. / Ю.І.Кундієв, О.П.Яворовський, А.М.Шевченко та ін. К.: ВСВ „Медицина”. 2011.

Пашко К.О. Військова гігієна з гігієною при надзвичайних ситуаціях. Тернопіль; Укрмедкнига, 2005. 312 с.

Наказ Директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України № 17 від 05.10.2017 р. “Про введення в дію Методичних вказівок по санітарним вимогам до організації розміщення, водопостачання, харчування та лазне-прального обслуговування військ (сил) в польових умовах, на полігонах (навчальних центрах)”.

Наказ Міністерства оборони України №140 від 29.04.2020 р. «Про затвердження Порядку застосування Каталогу продуктів харчування»

Наказ МОЗ від 12.05.2010 р. №400 Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Офіційний вісник України від 16.07.2010 . № 51.

Військова гігієна (загальні питання): / Хижняк М.І., Бідненко Л.І., Якимець В.М., Власенко О.М., Іващенко С.М., Устінова Л.А. К.: УВМА, 2011. 528 с.

Гігієнічне обґрунтування розміщення радіолокаційних засобів в Збройних Силах України / В.А.Баркевич, О.М.Власенко, О.М.Іванько . Київ, 2013.123 с.

Охорона праці в галузі: навчальний посібник/ П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, Р.М. Білий - К.: «Центр учбової літератури», 2017. 322 с.

Військова екологія: підручник / [М.І. Хижняк, Л.І. Бідненко, Г.С. Рожков та ін.]; за ред. проф. М.І. Хижняка. - К.: УВМА, 2015. 656 с.

16. Інформаційні ресурси

Офіційні веб-ресурси Президента України, Верховної ради України, Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.

Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>

Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.

Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>.

Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.

Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.

Державна служба України з питань праці <http://dsp.gov.ua/>.

Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>.

Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>.

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=3185>

<http://www.osvita.org.ua> – Освітній портал.

<http://nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

<http://korolenko.kharkov.com> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка.